

LOTIN TILINING BUGUNGI KUNDAGI TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI

Muxammedova F.R.

GulDU Tibbiyot fakulteti katta o'qituvchisi

Xudayqulov Sh.X.

GulDU Tibbiyot fakulteti katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15131290>

ARTICLE INFO

Received: 11th March 2025

Accepted: 18th March 2025

Published: 30th March 2025

KEYWORDS

lotin tili, kasbiy iboralar, terminologiya, tibbiyot, farmokologiya

ABSTRACT

Bugungi kunda lotin tili nafaqat tarixiy va ilmiy ahamiyatga ega, balki zamonaviy jamiyatda ham o'zining dolzarbligini saqlab qolmoqda. Lotin tili qadimiy Rimda rasmiy til sifatida paydo bo'lib, keyinchalik boshqa ko'plab tillarning rivojlanishiga asos bo'lgan. Uning tarixi va merosi, ayniqsa, ilm-fan, huquq, tibbiyot va din sohaslarida o'z aksini topgan. Hozirda ko'plab ilmiy atamalar, meditsina sohasidagi terminlar va huquqiy tilning asosi sifatida lotin tilining tasiri sezilarli. Umuman olganda, lotin tili insoniyatning madaniy, ilmiy va tarixiy merosining ajralmas qismi bo'lib, uning ahamiyati zamonaviy dunyo uchun ham davom etmoqda.

Lotin tili dunyo tarixida, madaniyatida va ilm-fanida katta o'rin egallagan tildir. U qadimda Rim imperiyasining rasmiy tili bo'lib, keyinchalik evropa xalqlarining ko'plab tillarining rivojlanishiga asos bo'lgan. Bugungi kunda esa lotin tili asosan ilmiy, tibbiy, yuridik va diniy sohalarda keng qo'llaniladi. Shu bilan birga, u ko'plab zamonaviy tillarning rivojlanishida, ayniqsa roman tillarining shakllanishida muhim rol o'ynagan. Ispan, fransuz, italyan, portugal va rumuniya tillari to'g'ridan-to'g'ri lotin tilidan kelib chiqqan va Lotin tilining avlodlari hisoblanadi. Bu tillarning grammatikasi, lug'ati va fonetikasi ko'p jihatdan lotin tilining ta'sirini o'zida aks ettiradi. Shu bilan birga, german tillariga mansub ingliz va nemis tillarida ham ko'plab Lotin ildizli so'zlar mavjud. Lotin tili bilan doimiy ishlash ingliz, fransuz, nemis va boshqa tillarning lug'atini yanada mazmunli bilishga olib keladi. Ingliz tilidagi ilmiy, texnik, tibbiy va huquqiy terminologiyalarning ko'pi Lotin tilidan kelib chiqqan. Lotin tilini o'rganish nafaqat uning tarixiy ahamiyatini anglashga, balki zamonaviy tillarni tushunishga ham yordam beradi. Shuning uchun lotin tilini bilish zamonaviy roman va german tillarini o'rganishda katta yordam beradi. Lotin tili zamonaviy dunyoda muhim madaniy hodisa bo'lib qolmoqda. Bu "o'lik til"siz inson faoliyatining ko'plab sohaslarini tasavvur qilib bo'lmaydi. Tibbiyotda lotin tili an'anaviy ravishda anatomik, klinik va farmatsevtik terminologiyada qo'llaniladi. Lotin tilini bilish dunyoning turli mamlakatlaridagi shifokorlarga bir-birlarini osongina tushunish imkonini beradi. Lotin tilini tibbiyotda qo'llashning uzoq an'analari butun dunyo shifokorlari va tibbiy ta'limni birlashtirish uchun birlashtiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Har qanday mamlakat shifokorlari qadimgi yunon va lotin tillarida paydo bo'lgan xalqaro, umumiy qabul qilingan atamalardan foydalanadilar. Ushbu atamalar universaldir va

ularning millatidan qat'i nazar, mutaxassislar uchun tushunarli. Masalan: epidemiya (epidemiya), bronx (bronx), herpes (herpes), karsinoma (karsinoma), amfizema (amfizema). Lotin tili anatomiya va farmakologiyada alohida o'rin tutadi. Inson tanasining barcha a'zolari va qismlari, anatomik tuzilmalar, xujayralar va organizmlar nomlari, tibbiy diagnozlar va kasalliklarning ko'pchiligi lotincha nomlarga ega. Xuddi shu narsa dori nomlariga ham tegishli. Retseptlar uzoq vaqtdan beri lotin tilida va ma'lum qoidalarga muvofiq yozilgan, shuning uchun, masalan, boshqa davlatda yozilgan retseptni o'zbek shifokori ham oson tushunishi kerak.

Ko'pgina fan sohalarida, birinchi navbatda, botanika va zoologiyada terminologiya lotin yoki lotinlashgan yunoncha so'zlarga asoslanadi. Masalan, biologik turlarning nomlari ham binominal nomenklaturaga asoslanadi, bu esa zamonaviy ilm-fan va tibbiyotda lotin tilining ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Bu tilni bilish, shifokorlar va tibbiyot xodimlariga kasalliklarni aniq tashxislashda yordam beradi, shuningdek, ilmiy ishlar va ma'ruzalar tayyorlashda xalqaro aloqalarni osonlashtiradi. Shu bilan birga, ilm-fan va texnologiya rivojlanishida ham Lotin tili tarixi muhim rol o'ynagan. Lotin tili Rim imperiyasi davrida qadimiy Evropa, Shimoliy Afrika va G'arbiy Osiyoning keng hududlarida rasmiy til sifatida qo'llanilgan. Rim imperiyasining tarixi va madaniyati yuksalib borar ekan, lotin tili ham tarqaldi va vaqt o'tishi bilan boshqa tillarga ham ta'sir ko'rsatdi. Rim imperiyasining qulashidan so'ng, lotin tili o'rta asrlar davomida Yevropada diniy, ilmiy va madaniy sohalarida yetakchi til sifatida xizmat qilgan.

Lotin tili Xristianlik madaniyatining rivojlanishiga ham katta hissa qo'shgan. Lotin tilidagi diniy matnlar, xususan, Injilning Lotin tilidagi tarjimasini, jahonda Xristianlikning tarqalishiga va madaniyatlararo o'zaro aloqalarga zamin yaratdi. Tarixiy tomondan, Rim imperiyasi davrida Lotin tili dunyoning ko'plab hududlarida davlat tili sifatida keng tarqalgan. Bu tilni bilish, qadimiy Rimning siyosiy, iqtisodiy va madaniy merosini tushunishga yordam beradi.

Lotin tili bugungi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab qolgan qadimiy bir til bo'lib, uning ilm-fan, tibbiyot, din, madaniyat va diplomatiya sohalaridagi o'rni beqiyosdir. Bu tilni bilish, nafaqat tarixiy ma'lumotlarni o'rganishga, balki jamiyatlararo madaniy aloqalarni tushunishga yordam beradi. Shuningdek, Lotin tili zamonaviy tillarning rivojlanishiga asos bo'lgan va hozirgi kunda ham tilshunoslar, olimlar, yuristlar va tibbiyot xodimlari uchun muhim bilim manbaiga aylangan. Shuning uchun, lotin tilining o'rganilishi nafaqat tarixiy bilimlarni oshirishga, balki zamonaviy til va madaniyatni chuqurroq tushunishga, mantiqiy fikrlashga va tilshunoslik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Znamenskaya, S. V. Lotin tili tarixi va tibbiyot terminologiyasi. Lotin tilining umumiy madaniy ahamiyati / S.V.Znamenskaya, Z.V.Berko.- M.: FGOU "VUNMTS Roszdrav", 2007.- S. 20-23.
2. Xakimova, V.M. Lotin tilidan darsda kirish ma'ruzasining roli / V.M.Hakimova, I.B. Lermontov.- Ufa. RIO BashGU, 2004. - B.180-181.
3. Stolyarov, A. A. Lotin tili Yevropa madaniyati kontekstida.- M.: SGU, 1998. - S. 47-50.
4. Chernyavskiy, M.N. Lotin tili va tibbiyot terminologiyasi asoslari. - M.: Tibbiyot, 2002. - S.16-22.
5. Podosinov, A.V. Lingva Latina. Lotin tili va qadimiy madaniyatga kirish / A.V.Podosinov, N.I.Shchaveleva.- M.: Flint, 1998. -S
6. Muxammedova, F. R., & Xudayqulov, S. X. (2025). Nemis va Lotin tillari tibbiy terminlarini qiyosiy tahlil asosida o'itish. *Наука и инновации в системе образования*, 4(3), 7-10.

7. Z.M.Maxmudov – Lotin tili va tibbiyot terminologiyasini o'rganishda o'zbek tili grammatikasining o'rni- "Fan va ta'lim" ilmiy jurnali / Impact-faktor 3.567 (SJIF) 2022 yil noyabr / 3-jild 11-son
8. Esonovna, A.S., & Ziyoda, Q. (2023). Lotin va yunon tillarining tibbiyot terminologiyasidagi o'rni. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(7), 551-552.
9. Мухаммедова, Ф. Р. (2016). Художественный перевод как искусство. *Наука, техника и образование*, (2 (20)), 136-137.
10. Аюпова, Д. И., & Мухаммедова, Ф. Р. (2013). Гёте: идеи натурфилософии. *Молодой ученый*, (7), 472-474.
11. Мухаммедова, Ф. Р. (2014). О методах, применяемых для активизации самостоятельной работы студентов. *Молодой ученый*, (10), 406-408.
12. Мухаммедова, Ф. Р. (2020). Некоторые вопросы обучения немецкому языку как второму иностранному языку. *Проблемы педагогики*, (2 (47)), 104-105.
13. Мухаммедова, Ф. Р. (2018). Стратификации немецкого языка. *Достижения науки и образования*, 1(8 (30)), 67-68.
14. Мухаммедова, Ф. Р. (2017). Применение регионального компонента на занятиях немецкого языка. *Научный журнал*, (4 (17)), 103-104.
15. Газиева, З. Ю., Каримбердиева, У. Х., Абдусаттарова, С. С., & Худайкулов, Ш. Х. (2021). Эффективность применения восстановительных средств в спорте. *Academic research in educational sciences*, 2(1), 333-342.
16. Абдурахманов, К. Х., Шерназаров, Ф. Х., Худайкулов, Ш. Х., & Файзиев, О. А. (2022). Отношения студентов к формированию здорового образа жизни. In *VolgaMedScience* (pp. 400-401).
17. Газиева, З. Ю., & Худайкулов, Ш. Х. (2017). ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ ВРАЧЕБНОГО КОНТРОЛЯ НА ЗАНЯТИЯХ СПОРТОМ И ФИТНЕСОМ.
18. Турсунов, Н. Б., & Худайкулов, Ш. Х. (2017). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ПРЕПАРАТА " ЭКСУМИД" В СПОРТИВНОЙ ПРАКТИКЕ. *Научное знание современности*, (5), 323-327.
19. Iskandarov, S., Abduraxmanov, Q., & Xudayqulov, S. (2022). DORIVOR O'SIMLIKLARNING KLINIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH. *Science and innovation*, 1(D7), 692-695.